

Мариела НЕКОВА

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, България

ОПИТ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ И ЛИМИТИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ЛОКАЛИЗАЦИИ В ЦЕНТРАЛНА СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ

Mariela NEKOVA

“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

AN ATTEMPT FOR DETERMINATION AND LIMITATION OF TOURIST LOCATIONS IN CENTRAL NORTHERN BULGARIA

The tourist region determination in Bulgaria was set up in the 1960s. There has been a new trend of interest in the tourist regions. The concept of tourist location, which was implemented in the very first tourist region determinations in our country, still has its popularity; it is a part of the modern geographic research tools of tourism. The leading approach in the determination of tourist locations is associated with our idea of the location as a relatively small area of neighbouring settlements, or area, where tourist activity is highly concentrated. In this research 10 tourist locations have been identified: Teteven-Ribaritsa, Troyan, Apriltsi, Lovech, Gabrovo, Tryavna-Dryanovo, Veliko Tarnovo-Arbanasi, Elena, Pleven, Ruse. These tourist locations can be distinguished by territory according to 10 economic and geographic criteria.

Key words: tourist regions, tourist location, tourist core, economic and geographic criteria.

За родоначалник на туристическото райониране се приема Умберто Тоски, а след него в тази област работят Хелмут Хаан и Мария Милеска. По-късно Виганд Ритер прави практическа реализация на схващанията за районирането, като разделя Европа на три големи зони: вътрешна емитивна, външна и периферия (Апостолов 2013: 193–194).

Началото на туристическото райониране на България е поставено през 60-те години на миналия век. Тогава основната цел е била да се очертаят териториите, развиващи туризъм. Поради тази причина първите районни схеми на страната са с ресурсна насоченост.

Редица български автори работят в областта на туристическото райониране – Л. Динев, М. Бъчваров, В. Маринов, П. Еврев, М. Воденска, Н. Апостолов и др. При сравнителен анализ на туристическите районираня на България се установи, че схемите преди 1990 г. не покриват цялата територия на страната, докато при съвременните районираня е точно обратното (с изключение на схемата на М. Бъчваров, П. Еврев 1991 г., Ziegler 1997 г. и разработените

схеми за еко- и културен туризъм). Това се дължи главно на възприетите подходи и заложените цели. В районните схеми до 1990 г. се възприема предимно ресурсният подход, а основната цел на съвременните разработки е лесна разпознаваемост на туристическия район сред потенциалните туристи и възможност за тяхното управление. Разработените схеми до 2014 г. нямат практическа реализация. Законово е уредено туристическото райониране от 2015 г. (фиг. 1), от което следва неговото пряко практикоприложно значение.

Фиг. 1. Концепция за туристическо райониране на България, МТ (2015 г.)

Източник: Концепция за туристическо райониране на България, 2015

В Концепцията за туристическо райониране на страната Централна Северна България попада в обхвата на два района – „Дунав“ и „Стара планина“, с основна специализация съответно културен и круизен туризъм и планински и екотуризм. Трябва да се отбележи, че на територията на Централна Северна България се намират два от предложените центрове на туристическите райони – гр. Русе и гр. Велико Търново.

Интересът към туристическото райониране на България се заражда отново и като доказателство за това твърдение е една от последните статии на М. Бъчваров, където в съавторство с Ю. Ковалев се затвърждава позицията относно необходимостта от райониране, независимо от съвременните глобализационни процеси (Бачваров, Ковалев 2008: 15–29). В допълнение, според Н. Апостолов не отпада необходимостта от райониране, тъй като „липсата на

диференцираност би означавала липса на нужда от туристическо пътуване“ (Апостолов 2013: 373).

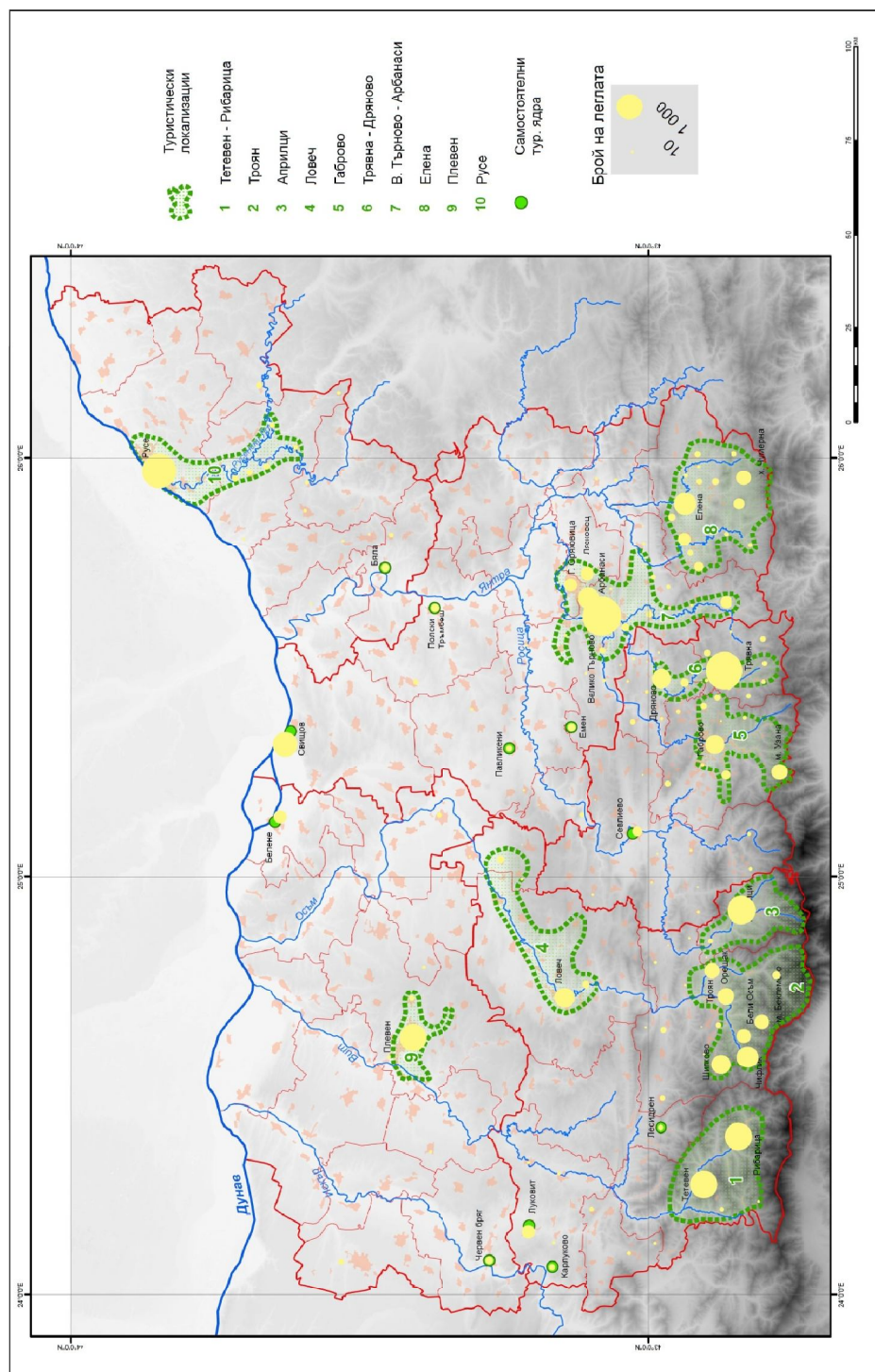
Понятието туристическа локализация, заложено още в първите туристически районираня на страната (Динев 1974, Воденска 1978 и др.), не губи своята актуалност, то е част от съвременния географски изследователски инструментариум на туризма – изследването на Попова и колектив от 2011 г. и др. В научноприложната област на устройственото планиране концепцията за туристическите локализации е намерила място в трудовете на Еврев (Еврев 1978) и в Националната концепция за пространствено развитие 2013–2025 г. Интересът към туристическите локализации като обективна даденост в развитието на туризма се потвърждава и в Концепцията за туристическо райониране на България от 2015 г. (с. 12, 21). Тук се акцентира главно на тяхната роля като агломерационни образувания от туристически тип.

Още при най-ранното определяне и очертаване на туристическите локализации (70-те и началото на 80-те години) е залегнала идеята, че локализацията може да бъде и нов обект за управление. П. Еврев я възприема като единна, пространствена система от взаимосвързани елементи на туризма. Важна характеристика е нейната ограниченост в обхвата на няколко населени места, респективно землища. Според него (Еврев 1999: 109) са формирани 125 туристически локализации с различна степен на развитие, като главната цел е правилното насочване на усилия и финансови средства за ефективно устройство на туристическата система и реален икономически резултат.

В научната литература като първо самостоятелно изследване по въпроса за туристическата локализация се приема разработеният от Р. Defert дисертационен труд (Defert 1966).

Водещият подход при определяне на туристическите локализации в настоящето изследване е свързан с разбирането ни за локализацията като сравнително малка територия от няколко съседни селища, респ. землища, със силна концентрация на туристическата дейност. Работата по очертаване на локализациите в ГИС-среда се предшества от обработка на статистическите данни за настанителната база и данни от туристическите регистри, картографски анализ и подготовка на необходимите тематични ГИС-слоеве. Те позволиха да се формира обща представа за обхвата им, която беше доуточнена с проведените теренни наблюдения, анкетни проучвания и интервюта с туристи, представители на туристическия бизнес и местни жители.

При настоящото изследване се установиха 10 туристически локализации: Тетевен – Рибарица, Троян, Априлци, Ловеч, Габрово, Трявна – Дряново, Велико Търново – Арбанаси, Елена, Плевен, Русе (фиг. 2).

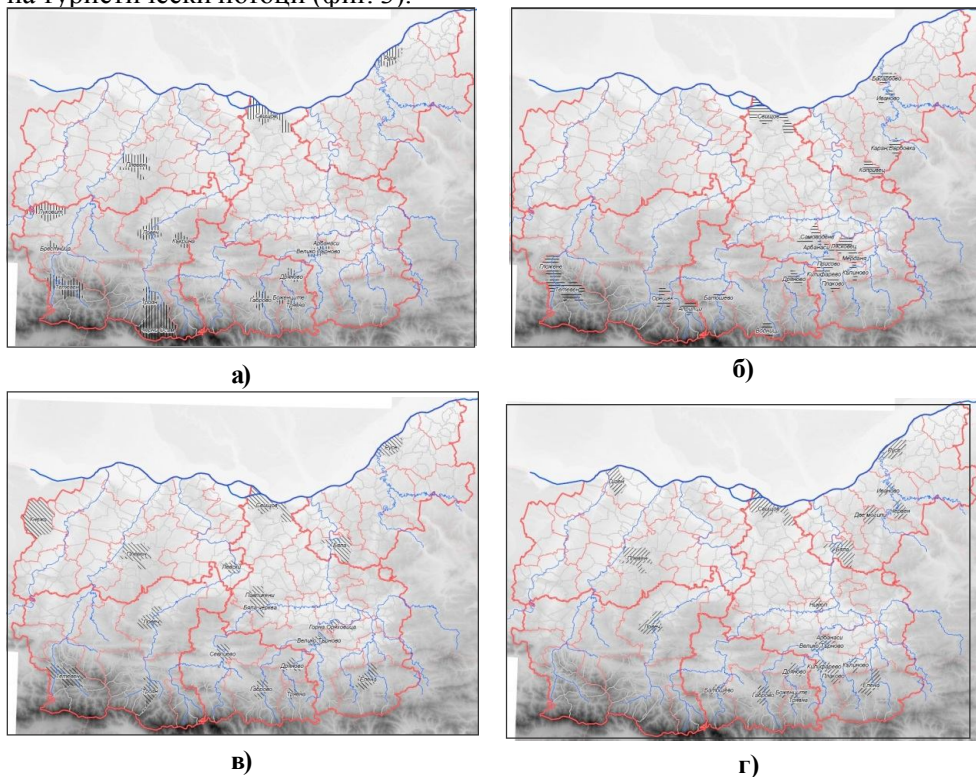

Фиг. 2. Туристически локализации и самостоятелни туристически ядра в Централна Северна България

Туристическите локализации териториално се разграничават съобразно следните икономогеографски критерии:

1. Концентрация на туристическите ресурси;
2. Концентрация на легловата база;
3. Транспортно обвързване;
4. Териториално единство на населените места;
5. Административна обвързаност;
6. Туристическо сдружаване;
7. Физикогеографска обособеност;
8. Обща или взаимно допълваща се специализация;
9. Функционална обвързаност между туристическите посещения;
10. Комплексност в развитието на туристическите услуги.

Концентрация на туристическите ресурси – съсредоточаване на неголяма територия на значителен брой и разнообразни туристически ресурси, които са туристически усвоени в различна степен и са мотивиращ фактор за формиране на туристически потоци (фиг. 3).

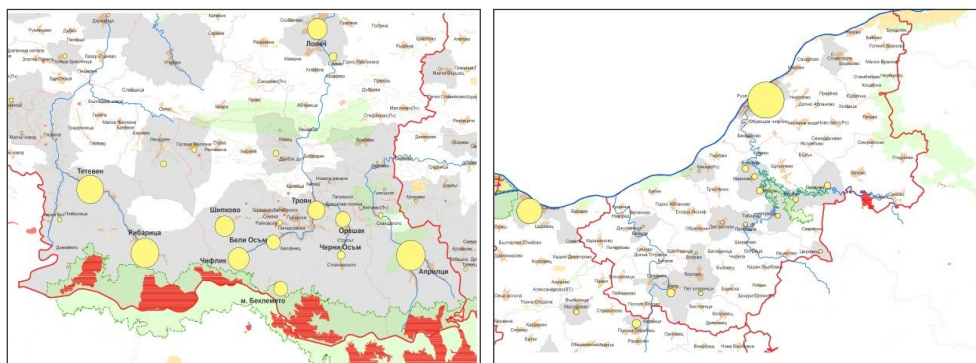

Фиг. 3. Препокриване на слоеве в ГИС за определяне на концентрацията на туристическите ресурси

Препокриване на населени места/землища с:

- а) 100-те национални туристически обекта;
- б) манастири;
- в) музеи и галерии; г) недвижими културни ценности

Концентрация на легловата база – концентрацията на легловата база се разглежда в неделимата ѝ връзка с усвояването на туристическите ресурси. Има се предвид обема на базата, броя на туристическите атракции и близостта по отношение на разположението им. Използвани са количествени показатели като брой на СПМН и брой легла. Приет е принципът в локализациите да се включват териториите на съседни населени места, т.е. принципът на съседството на населени места. Би могъл да се използва и допълнителен количествен критерий, например минимален брой легла във включените населени места. Смятаме, че този подход е практически по-приложим в сравнение с изчисленията на гъстотата на легловата база, т. е. брой легла на 1 кв. км землища или с дела на легловата база от тази на съответната административно-териториална единица – община или област (фиг. 4).

а) в старопланинската част
на област Ловеч

б) в област Русе

Фиг. 4. Примерен подход при анализа на разпределението на легловата база

Пътната мрежа и състоянието на пътната инфраструктура са определящо условие за свързаността на отделните туристически обекти. Транспортните връзки, съответно, изохроните на пътуванията между тях обуславят в голяма степен пространствения обхват на туристическата локализация.

Под териториално единство на населените места – туристически ядра се разбира териториалната близост, пряко или опосредствано съседство, което предопределя териториална цялост на туристическата локализация.

Правилото на административна обвързаност при лимитирането на туристическите локализации е в синхрон с разбирането за значението на управлението и планирането им с участието на местната власт. Те попадат в една област, а в повечето случаи и на територията на една община. Такива са туристическите локализации Тетевен – Рибарица, Троян, Априлци, Габрово, Елена, Плевен. Локализациите Ловеч, Трявна – Дряново и Русе попадат в обхвата на две общини, съответно Ловеч и Летница, Дряново и Трявна, Русе и Иваново.

Единствено локализацията Велико Търново – Арбанаси е на територията на три общини (Велико Търново, Горна Оряховица и Лясковец).

Туристическо сдружаване – на територията на всяка локализация действа местно туристическо сдружение.

Физикогеографската обособеност и в известна степен сходните физико-географски характеристики са свързани с малкия обхват на териториите в еднородни природни области. Така например в Дунавската равнина са разположени локализацията Плевен и Русе, в Предбалкана – Велико Търново и Ловеч, в Стара планина – Тетевен – Рибарица, Троян, Априлци, Габрово, Трявна–Дряново, Елена.

Обща или взаимно допълваща се специализация – свързан е с критерия за функционална обвързаност между туристическите посещения. Разнообразието в туристическите атракции води до по-голяма посещаемост на туристическата локализация.

Функционална обвързаност между туристическите посещения – този критерий е пряко свързан със специализацията на туристическата локализация и разнообразието на туристическите атракции.

Комплексност в развитието на туристическите услуги – свързана е с развитието на цикъла от предлагани туристически услуги (основни и допълнителни).

Извън туристическите локализации са формирани следните туристически ядра: гр. Червен бряг, гр. Белене, с. Карлуково, гр. Луковит, с. Лесидрен, гр. Севлиево, с. Емен, гр. Павликени, гр. Полски Тръмбеш, гр. Свищов, гр. Бяла. Туристическите ядра са определени на база наличните туристически ресурси и настанителна база с капацитет 60 и повече легла.

При очертаване границите на туристическите локализации се направи опит да бъдат съобразени със землищните граници на населените места. Но се установи, че в туристическите локализации ще се включат обширни територии без туристически функции и дори разпокъсаност на територията, което е неприемливо. Поради същата причина бяха пренебрегнати и общинските граници. Затова се премина към втори вариант, при който водеща роля изиграха туристическите центрове.

ЛИТЕРАТУРА/BIBLIOGRAPHY

Апостолов 2013: Апостолов, Н. *Географията на туризма. Един век развитие и достижения*. Варна: Наука и икономика. [**Apostolov 2013:** Apostolov, N. *Geografiyata na turizma. Edin vek razvitie i dostizhenia*. Varna: Nauka i ikonomika].

Бачваров и др. 2008: Бачваров, М., Ю. Ковалев. Туристский регион как объект географического исследования. // *Туризм и рекреация на пути устойчивого развития (отечественные и зарубежные исследования)*. Москва: Советский спорт, 15–29. [**Bachvarov et. al. 2008:** Bachvarov, M., Yu. Kovalev. Turistskiy region kak obaekt geograficheskogo issledovania. // *Turizm i rekreatsia na puti ustoychivogo razvitia (otechestvennyye i zarubezhnyye issledovaniya)*. Moskva: Sovetskiy sport, 15–29].

Динев 1972: Динев, Л. Концепция за туристическо райониране на НР България. // *Годишник на СУ „Св. Климент Охридски”, ГГФ*, кн. 2 – География, т. 66. София: ДИ Наука и изкуство, 301–320. [**Dinev 1972:** Dinev, L. Kontseptsia za turisticheskoto rayonirane na NR Bulgaria. // *Godishnik na SU „Sv. Kliment Ohridski”, GGF*, кн. 2 – География, т. 66. Sofia: DI Nauka i izkustvo, 301–320].

Еврев 1999: Еврев, П. *Териториално-устройствено планиране на отдиha и туризма*. София: Св. Климент Охридски. [**Evrev1999:** Evrev, P. *Teritorialno-ustroystveno planirane na otdiha i turizma*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski].

Попова 2012: Попова, Н. *Териториално развитие на туризма*. София: Авангард Прима. [**Ророва 2012:** Popova, N. *Teritorialno razvitie na turizma*. Sofia: Avangard Prima].

Мироненко, Н. С., и др. 1986: Мироненко, Н. С., М. Бочварова. *Рекреационные системы*. Москва: МГУ. [**Mironenko et. al. 1986:** Mironenko, N. S., M. Bochvarova. *Rekreatsionnyye sistemy*. Moskva: MGU].

Концепция за туристическо райониране на България, МТ, 2015. [Kontseptsia za turisticheskoto rayonirane na Bulgaria, MT, 2015. 04.09.2015, <<http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dokumenti/koncepciya-za-turisticheskoto-rayonirane-na-bulgariya>>].

Национална концепция за пространствено развитие 2013–2025. [Natsionalna kontseptsia za prostranstveno razvitie 2013–2025. 23.09.2015, <<http://www.mrrb.government.bg/nacionalna-koncepciya-za-prostranstveno-razvitie-za-perioda-2013-2025-godina>>].

Defert 1966: Defert, P. *Localisation touristique: problems theoretiques et pratiques*. Bern: Gurten.